

Nové Bratrské Listy

*Hle, jsou poslední, kteří budou první,
a jsou první, kteří budou poslední.*

(Lk 13,30)

**500 let reformace
(1517 - 2017)**

obsah

kázání	
Dal nám tuto zemi (<i>B. Kejř</i>)	59
biblické a teologické studie	
Bůh tvoří tmu a zlo? (<i>G. I. Vlková</i>)	62
dějiny	
Reformace v Dánsku (<i>J. Halama</i>)	69
unitas fratrum	
Rozloučili jsme se s naším biskupem H. Schlimmem (<i>O. Halama</i>)	72
Pomoc UF obětem hurikánů (<i>red</i>)	74
naš seniorát	
Potštejn - dovolená s partnerským sborem (<i>J. Nejmanová</i>)	75
Praha (<i>E. Šormová</i>)	77
Železný Brod (<i>J. Polma</i>)	78
Sborový den v Ujkovicích (<i>V. Hájek</i>)	81
z církvi	
Politická diakonie v časech krize (<i>S. Fazakas</i>)	83
z počátků reformace	
Reformace v Oxfordu - William Tyndale (<i>red</i>)	

Nové Bratrské Listy

19. ročník (2017)

Vydává OCHRANOVSKÝ SBOR

při ČCE v Praze

Čajkovského 8, 130 00 Praha 3

tel: 224 941 870

mail: uf.praga@centrum.cz

Registrováno pod zn. MK ČR E 12555

editorial

Milé čtenářky a čtenáři,
podzimní číslo našeho časopisu
dáváme do tisku ve chvíli, kdy se v české
společnosti dalo do pohybu předvolební
hádání, slibování, obviňování a co ještě
vynaleznou volební lídři, aby to politiku
„té naší“ strany přineslo zisky.

Pokud jste se nenechali předem
odradit a marně hledáte dobrou volbu
(jako já), může vás zaujmout studie,
jak na lidi přichází zlo, nebo třeba historie
reformace v Dánsku, kde ze zpac-
kaných politických poměrů vyrostla
občanská válka.

Z této perspektivy vlastně nežijeme
nejhůře a určitě máme za co děkovat.
Můžeme naříkat na menší úrodu, ale
pořád máme víc než dost a o huriká-
nech, na rozdíl od bratří a sester v Kari-
biku, jen slyšíme z médií.

Přinášíme také pestrý výběr let-
ních aktivit a setkání v našich sborech
a vzpomínku na bratra biskupa Schlim-
ma, který odešel k Pánu během prázdnin.

Přeji vám moudrost při hledání
důležitých rozhodnutí, radost z Boží
dobroty, která převažuje nad všemi
našimi strastmi a těším se nadějí, že
v příštím čísle přineseme reportáž z ote-
vření nové modlitebny pražského sboru
- po 10 letech provizoria zase doma?

Bratrsky Vás

Jindřich Halama

**Děkujeme za podporu pro náš časopis.
Číslo účtu 2900700247/2010**

kázání

Dal nám tuto zemi

(Mojžíš řekl Izraeli): *Až přijdeš do země, kterou ti Hospodin, tvůj Bůh, dává do dědictví, a obsadíš ji a usadíš se v ní, vezmeš z prvotin všech polních plodů, které vytežíš ze své země, kterou ti dává Hospodin, tvůj Bůh, vložíš je do koše a půjdeš k místu, které vyvolí Hospodin, tvůj Bůh, aby tam přebývalo jeho jméno. Přijdeš ke knězi, který tam bude v těch dnech, a řekneš mu: „Vyznávám dnes Hospodinu, tvému Bohu, že jsem vstoupil do země, o které přísahal Hospodin našim otcům, že nám ji dá.“ Kněz vezme koš z tvé ruky a postaví jej před oltář Hospodina, tvého Boha. Ty pak promluvíš před Hospodinem, svým Bohem, takto:*

„Můj otec byl Aramejec bloudící bez domova, sestoupil do Egypta a s hrstkou lidí tam pobýval jako host. Tam se stal velikým, zdatným a početným národem. Ale Egypťané s námi zle nakládali, trýznili nás a tvrdě nás zotročovali. Tu jsme úpěli k Hospodinu, Bohu našich otců, a Hospodin nás vyslyšel, shlédl na naše pokoření, plahočení a útlak. Hospodin nás vyvedl z Egypta pevnou rukou a vztaženou paží, za veliké hrůzy, se znameními a zázraky, a přivedl nás na toto místo a dal nám tuto zemi, zemi oplývající mlékem a medem. Nyní tedy, hle, přinesl jsem prvotiny z plodů role, kterou jsi mi dal, Hospodine.“

A postavíš koš před Hospodina, svého Boha, a pokloníš se před Hospodinem, svým Bohem. Budeš se radovat ze všeho dobrého, co dal Hospodin, tvůj Bůh, tobě a tvému domu, ty i lévijec i bezdomovec, který bude mezi vámi.

(5Mojš. 26,1-11)

Milé sestry a bratři,

jako každý rok, mám s dnešním kázáním při Dni díkůvzdání za úrodu poněkud potíže. Pociťuji, jak jsem jako velkoměstský člověk odtržený od půdy, od ročních období, přízně či nepřízně počasí. Nejsme na těchto skutečnostech – což je naše dlouholetá zkušenost – bytostně závislí. Vždyť naše civilizace nejen není zemědělská, ona už není ani výrobní (aby šlo směřovat rukodělné výrobky za obživu), naše civilizace je informační. To jsou ty největší hodnoty – a všechno ostatní jde pak snadno koupit v jakémkoli množství, kvalitě, s výběrem, který odpovídá naší chuti, našim představám... Ovšem snad právě proto je dobře, že tento den je každý rok v církevním kalendáři a že je nám tak předkládáno to, na co bychom – ke své škodě, veliké škodě – snadno zapomínali...

A když se obrátíme k našemu textu, pak si můžeme říci, že i pro Izraelce, přímo pro tu generaci, které byla tato slova určena, to nebylo zbytečné. Oni také byli ve zcela zvláštní situaci – ano, měli za sebou 40 let cesty pouští. 40 let strádání, každodenní starosti o holé přežití. Dobře se nám vybavuje, co všechno se na té pouš-

ti kvůli hladu dělo – jak se začínali rozpomínat na egyptské hrnce masa, na zeleninu, které měli v úrodné nilské deltě dostatek. Jak z jejich vzpomínek velice rychle vyvanuly okolnosti jejich zotročení, ponižování, pronásledování... A také bychom si mohli připomínat, jak Hospodin ten svůj lid na poušti opatroval a zaopatřoval – a jaká to pro ně měla být škola. Škola učit se být na Bohu závislý a Bohu důvěřovat: Každý den přicházela nová „porce“ (právě jednodenní) Boží milosti, Božího daru... Jenže my známe tu lidskou nejistotu, to napětí – bude to zítra zase? Nezapomene Bůh? Nenechá nás bez pomoci?!

Ale teď už má Izrael tu cestu poušti za sebou a před ním je zaslíbená země. Jejich země. Ta, kde se usadí, kde bude dostatek všeho, aby se lid mohl nejenom nasytit v této chvíli, ale také si udělat dostatečné zásoby na delší období. Zajistit se i pro budoucnost. Mít to „pod vlastní střechou“ – a tudíž nebýt tak závislý na tom, co Hospodin ten který den pro ně udělá... Už je nečeká poušť, pustina, bída, existenciální napětí – ale země oplývající mlékem a medem, zkrátka nadstandard. Jak snadno se za takových okolností může stát, že si člověk řekne, že už nikoho a nic nepotřebuje, že si vystačí sám – a podoben bláznů z Ježíšova podobenství si říká: buď v pohodě a klídku, uživej si, jez a pij...

Lid stojí na hranicích té zaslíbené země, ale jejich vůdce Mojžíš už do té země s nimi nevede. Loučí se tedy s nimi a ukazuje se, že nebyl jen jedinečný zákonodárce, ale i pečlivý pastýř a znalec lidské podstaty. Proto moudře připravuje ty, kteří do té země vstoupí už bez jeho vedení, aby se nenechali zaskočit náhlým dostatkem, bezpečnou zajištěností, aby neviděli jen sebe. Aby viděli především toho, kterému vděčí za svůj život i za vše, co pro život dává.

A jde nejen o nějaký pocit, ba ani ne jen o slova – ale o konkrétní projev. Mají se odevzdávat prvotiny (Kalvín o tom říká, že to byl druh léna – odvod určitého poplatku pronajímatele půdy skutečnému vlastníku). Lidé si tak měli uvědomovat, že jsou na této zemi pouze „hosty a příchozími“ (podle NZ) či „správci“ (podle SZ a zprávě o stvoření) a že tedy země i všechno, co je na ní, patří Hospodinu... Je ale také možné se vrátet ještě do dávnověku, kdy se prvotinám připisovala zvláštní moc a síla. Jako by každá plodina, každé zvíře, dokonce i člověk dali to úplně nejlepší do toho, co se narodilo či urodilo jako první... Jakoby se zde předávala ta nejmocnější, originální a snad neopakovatelná genetická informace... A to nejlepší, to patří Bohu.

Kdybychom se vraceli k počátkům náboženského myšlení, z valné části pohanického, pak bychom se také setkali s představou, že země a všechno patří božstvu zvláštním, plným způsobem a člověk to nemůže bezpečně užívat, dokud se s tím božstvem nějak nedohodne. V tomto pohledu by prvotina byla asi zástupnou, výkupnou obětí, kterou člověk pro sebe „odsvětil“ úrodou, která by jinak patřila božstvu a už ji mohl bez obav užít pro sebe... Ale toto všechno jsou spíše naše zpětné pokusy domýšlet se, co si lidé tenkrát pod obětinami prvotin představovali. Ani nejpoučejší vykladači na to nemají jednotný názor.

Jistě stojí spíše za to připomenout, že se v tom našem oddíle, který na prvý pohled vypadá jako pouhý kultický předpis, co a jak Bohu obětovat, setkáváme vlastně s nejvýraznějším starozákonním vyznáním víry. Někdy se mu říká Malé dějinné krédo – tedy vyznání víry, které se opírá o zkušenosti s vlastním původem, s vlastními dějinami – a jak do nich Pán Bůh milostivě a mocně zasahoval. Jak obrátil to, co se zdálo bezvýhodné, jak z těch nepatrných začátků (kraličtí překládají: chudý otec můj sstoupil do Egypta...) Izrael došel až k bezpečí ve vlastní zemi, k zajištění, ke skutečně dostatečnému zaopatření. Biblická víra se neopírá o myšlenkové konstrukce, o tajemná či do nejjemnějších fines propracovaná učení, ale o Boží skutky. O konkrétní projevy Božího jednání, o viditelné zásahy do dějin tohoto světa, skoro bychom chtěli říci, že se opírá o „realie“. Ale je třeba v tom být opatrní, protože co víra či poslušnost vidí, to nevěra či neochota vidět nemůže – a jedná se o záležitosti, které lze v mnoha případech vysvětlit nejrozdílnějším způsobem (náhoda, nedostatečné informace, vlastní chtění to vidět...). Ale na druhou stranu toho, kdo se s těmi projevy Božího působení setká, od tohoto poznání nic nemůže odvést (spisovatel Saint Exupéry to nazval: správně vidíme jenom srdcem...).

A tak, milí přátelé, i když nedokážeme přesněji vystihnout, co „prvotiny“ znamenaly, je nám zcela zřejmé, že za jejich obětováním byla především vděčnost Bohu. A nejenom za úrodu toho konkrétního roku, ale vděčnost za Boží péči, kterou provází svůj lid od počátku. Víme z vlastní zkušenosti, že někdy to člověk zrovna „nevidí“, nevnímá – jsou chvíle všelijaké úzkosti, kdy nevidíme nic jiného než současné starosti. A právě v takovém čase má velký význam to dějinné krédo, připomínání, co Bůh již vykonal. A víra, že Bůh je „věčný“ (proto i vyznání NZ svědků, že Ježíš Kristus je tentýž, včera, dnes i na věky), je pomocí pro chvíle, kdy sami nevidíme východisko, kdy se nám ztrácí všechna naděje. Svým darem tak člověk vyjadřuje nejen svou vděčnost, ale i víru, která se něčeho vzdává, protože svou jistotu má v Bohu a nemusí si zakládat jenom na tom, co drží v ruce.

Jenže ten náš text nekončí vyznáním víry, ale slovy: „A postavíš koš před Hospodina, svého Boha, a pokloníš se před Hospodinem, svým Bohem. Budeš se radovat ze všeho dobrého, co dal Hospodin, tvůj Bůh, tobě a tvému domu, ty i lévijec i bezdomovec, který bude mezi vámi.“ Není možné, aby se skutečná vděčnost Bohu, opravdová víra neprojevovaly i ve vztahu k okolí toho, kdo si uvědomuje Boží dobrotu, kterou sám prožívá. V tom návodu jsou zmíněny dvě skupiny, na které je třeba obzvláště myslet: na lévijce a bezdomovce.

Víme, že lévijci, byli jedním ze dvanácti izraelských kmenů – a bylo to pokolení, určené ke kněžské službě. Jako jediné nedostalo žádný podíl v zaslíbené zemi a bylo tedy odkázané ve své obživě, ve své existenci na dary, které ostatní lidé přinášeli – ať jako své projevy vděčnosti za úrodu či při jiných příležitostech... Tuto okolnost zmiňují proto, abychom si uvědomovali, že od nejstarších dob zajištění církve spočívalo do značné míry na tom, jak svou vděčnost Bohu a svou víru lidé dávali najevo. Tato

otázka se pro nás stává stále aktuálnější. Nemáme snad zač děkovat? Nezáleží nám na tom, na co sborové, církevní společenství bude mít, co bude moci vykonávat? Kéž bychom se při tom radovali. I proto, že ochotného dárce miluje Bůh.

A pak se zde mluví i o bezdomovcích. Nejsou to bezdomovci v našem slova smyslu, spíše bychom je v dnešním slovníku označili jako migranty, přistěhovalce... Ovšem jejich postavení bylo tísnivé – byli handicapováni právně, společensky i majetkově. Byli odkázáni na milosrdenství ostatních lidí. Ne, nelze říci, že se o ně starala církev – v té době byl Izraelský stát prakticky totožný s církví. Ale kdo jiný by měl mít porozumění pro jakékoliv lidi v tísnivých životních podmínkách, než ti, kteří sami vyznávají, že žijí z Boží milosti, že je o ně postaráno?!

Milé sestry a bratři, možná nečekaně, ale přece dostatečně jistě nás zamyšlení nad vděčností za úrodu dovedlo k výzvě, abychom neztráceli ze zřetele potřeby těch, kteří jsou kolem nás – potřeby těch nejbližších (církev a její služby), ale i potřeby těch, kterým se z nejrůznějších důvodů nevede dobře – byť by pro nás byli cizinci, lidmi, kteří k nám zas až tak moc nepatří. Protože všichni – lévijci i bezdomovci – mají mít podíl na radosti, která nás naplňuje, když si uvědomujeme Boží dobrotu. Amen.

(B. Kejr, dikůvzdání za úrodu, 2004)

biblické a teologické studie

V roce 2016 vyšel již třetí svazek výkladů o obtížných oddílech ve Starém zákoně, tentokrát Obtížné oddíly Zadních proroků (což jsou prorocké knihy od Izajáše po Malachiáše). Vydalo Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří, tým autorů a autorek však je soustředěn kolem Centra biblických studií a vedl jej prof. Martin Prudký. Přinášíme ukázkou, která je zároveň svědectvím o ekumenicitě. Autorka je katolická starozákonní učitelka.

Bůh tvoří tmu a zlo?

(Iz 45,7)

Kniha Izajáš v 6. kapitole přisuzuje Bohu odpovědnost za zatvrzelost lidského srdce, či alespoň za setrvávání v ní, a tak mj. podtrhuje Boží svrchovanou vládu nad lidskými osudy i dějinami. Tuto suverenitu pak zdůrazňují zejména kap. 40-55, když

opakovaně hovoří o Hospodinu jako o stvořiteli. Najdeme v nich i provokativní tvrzení, že Bůh tvoří tmu a zlo (Iz 45,7). V hebrejském textu je přitom užito příčestí právě toho slovesa, které je v Písmu vyhrazeno výlučně pro Boží stvořitelenskou činnost. Čtenář tím může být poněkud zaskočen, neboť je zvyklý na něco jiného: na počátku přece Bůh stvořil světlo (Gn 1,3) a vše, čemu dal vzniknout, prohlásil za dobré (Gn 1,4.10.12.18.21.25.31)! Jak se tedy s podivným tvrzením knihy Izajáš vyrovnat?

Iz 45,7 jako součást výroků o Kýrovi (44,24-45,13)

Na prvním místě je vhodné všimnout si kontextu. Zmíněným veršem vrcholí výrok 45,1-7, adresovaný perskému králi Kýrovi, tomu, který v 6. století př. Kr. dobyl Babylon a svým ediktem umožnil návrat židovských zajatců z vyhnanství do vlasti a znovuvybudování tehdy zničeného Jeruzaléma. Výrok prohlašuje:

Tak praví Hospodin ke svému pomazanému, ke Kýrovi, kterého jsem uchopil za jeho pravici, abych před ním pošlapal národy, a rozvážu opasky na bedrech králů, abych před ním otevřel vrata, a brány už nebudou zavírány: „Já půjdu před tebou, vyrovnám nerovnosti, rozrazím bronzová vrata, železné závory zlomím. Tobě dám poklady temnot i skryté zásoby, abys poznal, že já jsem Hospodin, který tě volá jménem, Bůh Izraele. Kvůli svému služebníkovi Jákobovi a svému vyvolenci Izraeli jsem tě zavolaal tvým jménem, dávám ti čestné jméno, ač jsi mě neznal. Já jsem Hospodin a jiného už není, mimo mne žádného Boha není. Přepásám tě, ač jsi mne neznal, aby poznali od slunce východu až na západ, že kromě mne nic není. Já jsem Hospodin a jiného už není. Já formuji světlo a *tvořím tmu*, činím pokoj a *tvořím zlo*, já Hospodin tvořím všechny tyto (věci).“

Při výkladu těchto veršů bývají zohledňovány i okolní texty: konkrétně předchozí 44,24-28, kde je Kýros poprvé uveden na scénu, i následný text 45,8.9-13, kde je rovněž zvažována jeho role v Božím plánu. Čeho je vhodné si u okolních textů všimnout?

Iz 44,24-28

Také Iz 44,24-28 je výrokiem, uvedeným slovy: „Tak praví Hospodin.“ Nicméně je adresován Izraeli. Hospodin, označený jako *tvůj vykupitel a tvůj formovatel* od mateřského lůna, povzbuzuje lid ujištěním o své moci, o tom, že *činí vše*, tj. napíná nebesa a roztahuje zemi, aniž by byl někdo s ním (v. 24). I zde, tak jako v 45,1-7, je zdůrazněna jeho jedinečnost. To, že Hospodin *činí vše*, je dokonce v původním hebrejském jazyce formulováno stejně jako závěr verše 45,7, kde Bůh prostřednictvím proroka shrnuje: *činí(m) vše(chy) tyto (věci)*.

Iz 44,25-26 pak ostře odmítne jakékoli jiné poznání než to, které Izraeli zprostředkovali Boží služebníci, proroci, když svými slovy ujišťovali, že Hospodin chce zemi i Jeruzalém znovu pozvednout z trosek. K odmítané moudrosti mělo nesjříš patřit vše, čím mohla fascinovat pohanská babylonská kultura, uprostřed níž vyvo-

lený lid žil. Pakliže dle 44,27 Hospodin poroučí hlubinně, aby vyschla, někteří badatelé v tom vnímají mj. i ozvěnu starověkých mýtů, byť verš v první řadě obrazným způsobem naznačuje pokoření Babylonu.

Konečně v 44,28 je konkretizováno, jak Izraelův Bůh hodlá potvrdit svou moc nyní: pro uskutečnění obnovy Jeruzaléma a chrámu využije pohanského krále Kýra, jehož zde dokonce nazývá svým pastýřem.

Iz 45,8.9-13

Po výroku pro Kýra (45,1-7), na nějž se ještě zaměříme, zazní nejprve hymnická výzva nebi a zemi, aby spolu umožnily vzejít spravedlnosti (45,8). Za pozornost stojí, že ve shrnujícím tvrzení tohoto verše: „Já Hospodin to *stvořím*“, je užito to samé sloveso, které ve v. 7 doprovází zmínku o *tvorbě* tmy a zla. V. 8 přitom vypovídá o historickém dění, byť pomocí obrazů, neboť uvažuje o uskutečnění spásy.

Následně 45,9-13 představuje slavnostní výrok, adresovaný lidu, i když typickému úvodu „tak praví Hospodin“ (v. 11) tentokrát předcházejí řádky, které naznačují, že odporovat Bohu je stejně tak absurdní, jako kdyby výrobek z hlíny chtěl poučovat toho, kdo jej *formuje*, nebo děti poučovaly své rodiče (v. 9-10). Proto by nikdo z lidu neměl zpochybňovat Boží plán posloužit si Kýrem (v. 11-13). Nové prohlášení, že Hospodin učinil zemi, *stvořil* člověka a rozprostřel nebesa (v. 12), má usnadnit pochopení, že Bůh tak mocný si může pro svůj plán použít, koho chce, dokonce i pohanského krále.

Nejen ve výše uvedeném 45,1-7, ale i v 44,24-28 a v 45,8.9-13 lze tedy vysledovat tři charakteristické motivy, které spoluutvářejí důrazné poselství: Bůh je neomezený a jediný tvůrce. Bůh má momentálně v plánu povznést Jeruzalém či vyvolený lid. Kýros je nástrojem, který Bůh pro svůj plán využije.

Iz 45,1-7

Vraťme se ještě k Iz 45,1-7. Výrok předjímá Kýrovo vítězství a vyznívá velmi slavnostně. Jsou-li zmíněni nepřatelé, chybí náznak jakékoli jejich rezistence či opozice, vzdávají se Kýrovi takřka automaticky (v. 1-3a). Ale tím, kdo hlavně jedná a před jehož plány člověku nezbyvá než se kořit, je Hospodin (v. 3b-6). Ač je výrok formálně určen Kýrovi, je samozřejmě textem, který chce co nejvíc zapůsobit na samotné Izraelity, aby pochopili, jak velkou hodnotu mají, když právě kvůli nim mocný Hospodin sprádá tak velkolepé plány (v. 4: „Kvůli svému služebníkovi Jákobovi a svému vyvolenci Izraeli jsem tě zavolaal...“). Ve v. 7 pak slavnostní tón kulminuje. Zejména motivy tmy a světla, jimiž Hospodin coby jejich tvůrce zcela disponuje, působivě dokreslují nesmírnost jeho moci.

V jakém smyslu však chápat tvrzení o tom, že Bůh tvoří tmu a zlo? O jaké zlo a jakou tmu se vlastně jedná? Někteří autoři uvažují o tom, že text zachází vědomě dál, než Gn 1, když u Boha hledá původ nejen světla a dobra, ale i tmy a zla.

Vzhledem k tomu, že výrok je formálně určen Kýrovi, uvažovali někteří i o tom, že zdůraznění Hospodinovy jedinečnosti a svrchovanosti má být i jakousi apologií vůči dualismu, kterým se vyznačuje perský zoroastrismus (byť není snadné určit, z jaké doby pochází jednotlivé prvky tohoto náboženství, tedy jeho dualismus).

Vhodným vodítkem ke správnému pochopení však může být především samotná struktura Iz 45,7 a zohlednění již naznačených podobných formulací a motivů v obou přílehlých textech.

Struktura Iz 45,7

Co se týče struktury verše, je velmi jednoduchá. Po prohlášení, že mimo Hospodina není jiný (v. 6), o sobě tento Bůh prostřednictvím proroka tvrdí, že je tím, kdo doslova:

<i>formuje</i> (jócér) světlo	<i>a tvoří</i> (bóré) tmou,
<i>činí</i> (ósé) pokoj	<i>a tvoří</i> (bóré) zlo.
Já Hospodin (jsem ten, kdo)	<i>činí</i> (ósé) všechny tyto (věci).

V hebrejštině se jedná o věty, jejichž slovesné tvary jsou vesměs přičestí vyjadřující podobnou, ne-li shodnou aktivitu: formovat, tvořit, činit. První část verše tvoří dvě nápadné paralely. Každá z nich zmíní nejprve pozitivní skutečnost, kterou Bůh působí (světlo, pokoj), a hned uvede i její negativní protějšek (tma, zlo). Zatímco u pozitivních skutečností je užito vždy jiné přičestí (jócér/ósé), u negativních je užito přičestí stejné (bóré), čímž je celkový paralelismus posílen. Přičestí, které doprovází pokoj, je zopakováno ještě v další části verše (je možné považovat ji za třetí, byť zjednodušenou, paralelu), která konstatuje, že právě Hospodin je tím, kdo činí všechny zmíněné skutečnosti, tedy světlo i tmou, pokoj i zlo.

Co uvedená struktura naznačuje? Zatímco *světlo a tma* představují dvojici jasných protějšků, jako protějšek *zla* je uveden *pokoj*, nikoli *dobro*. Je přitom zřejmé, že pokoj a zlo by se k sobě navzájem měly vztahovat stejným způsobem jako světlo a tma. Díky tomu lze začít uvažovat konkrétně vymezeným směrem.

Pokoj a zlo

Je-li zlo v 45,7 opakem pokoje, pak představuje neštěstí či pohromu. Mnohé biblické verše, když hovoří o neštěstí, užívají jednoduše termín *zlá* (věc). Pohromy jsou přitom vnímány jako něco, co sesílá Bůh, má-li důvod trestat. Např. 2Kr 22,16-17 ohlašuje, že Hospodin přivede *zlou* věc (tj. válku) na odpadlý Jeruzalém. Podobně se o neštěstí jako o zlé věci vyjadřuje Am 3,6.

Při výkladu Iz 45,7 lze do jisté míry zohlednit Iz 41,23, kde jsou sarkastickým způsobem vyzvány modly, aby předvedly něco dobrého či zlého, a tak prokázaly, že jsou bohy. Byť 41,23 užívá slovesa (činit dobro, činit zlo), poselství vyzní podobně jako v 45,7: jedině Hospodin, nikoli modly, má moc jednat, ať už je dopad jeho jednání na člověka vnímán jako dobrý, nebo zlý.

Zatímco způsob vyjádření v 41,23 lze celkem snadno považovat za merismus (činit to i ono znamená činit cokoliv) a modly mají předvést, zda vůbec něco umějí, v Iz 45,7 jde přece jen víc o obě kontrastní situace, vždyť Kýros se má zasadit o radikální proměnu dosud neblahého údělu služebníka Izraele (v. 4). Místo doby zla nastává pro Izraele čas pokoje a prosperity. Antonyma zlo a pokoj se vztahují k historicko-spásnému, nikoli ke kosmickému řádu. Není tedy třeba zvažovat, zda Iz 45,7 zachází dále než ta tvrzení první kapitoly knihy Genesis, která vyhodnocují uspořádání světa jako dobré. Důvod užití slovesa stvořit v Iz 45,7 ve spojení se zlem ještě bude zkoumán, nicméně už nyní je možno říci, že otázkou původu zla v obecném či etickém smyslu se tento verš nezabývá.

Otázkou spíše zůstává, *či* zlo měl autor verše na mysli. Zatímco pokoj je v daném kontextu jednoznačně tím, co je připraveno pro Izrael či pro Jeruzalém, zlem může být míněna nejen minulá situace národa, ale i aktuální zkáza Babylonu.

Světlo a tma

K čemu se vztahují termíny světlo a tma? Někteří autoři zvažovali, nakolik lze protiklad světlo/tma ve v. 7 chápat jako merismus: Je-li od Hospodina jedno i druhé, chce se tím říci, že od něj pochází veškeré stvoření? Když předchozí v. 6 vyhlásil, že Hospodin má být znám od východu slunce až na západ, také se tím mínilo *všude*. Slova *činí vše* v závěru v. 7 připomínají tatáž slova v 44,24b, kde se Hospodin hlásil k tomu, že učinil nebe i zemi, a to, že u Hospodina má svůj původ nebe a země, zmiňuje i 45,12. V daném kontextu by tedy světlo a tma, jakožto přírodní jevy, mohly celkem dobře zastupovat kosmický řád, případně poukazovat na střídání dne a noci, zvláště pro návaznost na zmínku o západu a východu v předchozím verši (i když tam šlo o označení světových stran).

Nelze však pominout důležitou věc: kniha Izajáš neuzivá nikde jinde pojmy světlo a tma v neutrálním smyslu. Je-li zmíněno světlo, vždy v kontextu spásy, osvobození a štěstí lidí. Je-li řeč o tmě, je to v kontextu ohrožení, zajetí, zkázy a neštěstí. Paralelismus v první části 45,7 a opakování přičestí *bóré* ve spojení s termíny tma a zlo takovou interpretaci jen posiluje. Obě paralely mohou jednoduše vyjadřovat totéž, byť jinými slovy. V takovém případě by se také světlo a tma vztahovaly k dějinně-spásnému řádu, nikoli k řádu kosmickému. Pokud světlo představuje spásu, která se aktuálně týká Božího lidu, pro tmu, tak jako pro zlo, zůstává možností více.

Tma může obrazně označovat minulou situaci Izraele. Vždyť Bůh Izraele je Pánem minulosti i přítomnosti, nazývá se prvním a posledním (41,4; 44,6) a svůj národ v minulosti trestal (40,2; 42,24). Je možné, že nyní de facto prohlašuje: Formuji světlo, i když/zatímco dříve jsem tvořil tmu.

Ačkoliv se většina předchozích zmínek o tmě v knize Izajáš týkala osudu Izraele, Iz 13,10 hrozil tmou Babylonu. Negativní obrazy v 45,7 se mohou vztahovat i k tomuto nepříteli. Koneckonců v nejbližším kontextu se hovořilo právě o jeho zká-

ze (45,2). Boží prohlášení lze proto interpretovat i takto: Formuji světlo pro Izrael a tvořím tmu pro Babylon. Ostatně dál v 47,5 bude Babylon výslovně vyzván, aby vstoupil do tmy. K tomu, aby tma a zlo v 45,7 byly vztáhnuty přednostně na osud Babylonu, může povzbudit i užití slovesa *stvořit* hned v následujícím 45,8: když nyní Hospodin něco *tvoří*, pak se jedná o takovou skutečnost, která jeho vlastním lidu zaručí spásu.

Případné významové odstíny sloves formovat, stvořit, činit

Ještě než bude vyhodnocena výpověď verše 45,7, je vhodné položit si otázku: Představují opravdu slovesa *formovat*, *stvořit* a *činit* v daném kontextu synonyma? Nasvědčoval by tomu fakt, že se v knize Izajáš nezřídka pojí se stejnými předměty. Bůh například *činí* zemi (45,12), ale stejně tak ji *formuje* (45,18) a *tvoří* její končiny (40,28). Nelze však přece jen rozlišit určité významové odstíny? Vždyť odlišná slovesa mohou dávat výpovědím jiný význam, i když jejich předměty jsou stejné.

Někteří autoři se domnívají, že sloveso *stvořit* soustředí pozornost na začátek činnosti či na její překvapivost a neobvyklost, oproti tomu *formování* představuje spíš kontinuální proces. Konečně sloveso *činit* se zaměřuje víc na vlastní výsledek. Takto by verš 45,7 mohl vyjadřovat poselství: zatímco existenci *tmy a zla* Hospodin tajemným způsobem připouští, přesto mu jde především o *světlo* a vlastním cílem jeho působení je *pokoj*. Návrh je to sice atraktivní, ale přece jen je rozumné zachovat si určitou opatrnost a nepřijímat ho nekriticky jako jediný možný.

Nicméně pro užití slovesa *stvořit* v knize Izajáš platí: vztahuje-li se k dějinnému řádu, pak vskutku poukazuje na něco, co je mimořádné, jedinečné a hodné obdivu. Ač se o Božím tvůrčím jednání hovoří nejčastěji v souvislosti s osvobozením Izraele a stvoření tmy pro nepřátelský Babylon by zapadalo do kontextu velmi dobře, dle Iz 54,16 Bůh *stvořil* i šířitele zkázy, proto je vhodné nevzdávat se ani možnosti výkladu, že dopad tmy (byť aktuálně překonané) na vlastní národ je stejně tak součástí podivuhodného tvůrčího jednání Boha Izraele.

Shrnutí

Jak se ukázalo, v některých detailech verš Iz 45,7 nabízí více možností, jak mu rozumět. Bylo sice vyloučeno, že by autor biblického textu považoval Boha za stvořitele zla v obecném či etickém smyslu. Přesto zůstává palčivá otázka: Proč na člověka přivádí neštěstí? Z pohledu Izraelitů trpících v babilonském područí by bylo ještě přijatelné přijímat zde ujištění, že Bůh připravuje pokoj pro svůj lid, zatímco na hlavu jeho nepřátel podivuhodným způsobem přivádí zlo. Jenže je víc než zřejmé, že zlo – obrazně tma – je realita, která v minulosti opakovaně tížila i Izraele. Ani tuto možnost výkladu verše nelze vyloučit, jeho formulace je dost možná záměrně ambivalentní a udržuje v napětí. Proč vlastně Bůh stvořil tmu pro svůj lid?

Jednak je tu Izraelita a s ním i současný čtenář konfrontován s tajemstvím Pána stvoření. Přestože se výpovědi verše týkají především Božího tvůrčího jednání v ději-

nách, v daném kontextu nelze tak úplně pominout ani to, že Bůh je vládcem stvořeného světa. Tak jako vládne nad dnem i nocí, tak je mocným Pánem nad vším, co na člověka doléhá.

Dále stojí za povšimnutí, že autor biblického textu si hraje s obrazy a kontrasty a do značné míry využívá ironie. To proto, aby na své adresáty co nejvíc zapůsobil. V Iz 5,20 byli kritizováni ti, kdo říkali zlu dobro a dobru zlo, a tím přeměňovali tmou ve světlo a světlo v tmou. Exegeze verše by odhalila, že šlo s největší pravděpodobností o kritiku převrácených soudních rozhodnutí (zlo místo dobra, dobro místo zla), což ve svém důsledku mělo neblahý dopad na život nevinných, zatímco viníci zůstávali nepotrestáni (tma místo světla, světlo místo tmy). Nyní je lid, který si v minulosti – obrazně vyjádřeno – uzurpoval moc nad tmou a světlem, konfrontován s tajemstvím toho, kdo jediný je Pánem nad světlem i tmou. Tvoří ji, tj. nepochopitelně přivádí, aniž by se člověku musel zodpovídat. Iz 45,7 tak udržuje člověka, který disponuje nějakou mocí, při vědomí, že skutečným Pánem je někdo jiný.

I když 45,8 nakonec naladí pozitivně vůči tomu, co Bůh právě tvoří, a rovněž nejbližší kontext dává tušit, že tmou je možno považovat za minulost a pro Hospodiny ctitele na sklonku exilu je aktuální světlo, přesto náš verš čtenářům – nejen těm minulým, ale i současným – připomene, že mají co do činění s Bohem nepostižitelným, nepochopitelným, jinými slovy – svatým. Snad není náhodou, že právě v knize Izajáš je Hospodin titulován velmi často jako *Svatý Izraele*, zatímco jiné knihy jej tak označují spíš sporadicky. Člověk, který pozoruje svět kolem sebe, jeho dějiny i své rozporuplné nitro, je nucen pravdivě připustit, že tíživé kontrasty a bolestné zlomy tu zkrátka jsou. Může se proti tomu bouřit, ale také se může rozhodnout ctít Hospodina, který dokáže být ohroženému člověku i podivuhodně blízký (Immanuel – s námi Bůh) a jeho tmou nečekaně změnit ve světlo (9,1; 42,16). Takový je Svatý Izraele a *jiný není* (45,6).

*(Gabriela Ivana Vlková, ThD.,
Cyrilometodějská teologická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci)*

Reformace v Dánsku

(král Kristian III. a Johannes Bugenhagen)

Zatímco se v Německu reformace rychle šířila, zůstávalo Dánsko ještě po jednu generaci katolické. Roku 1533 zemřel král Friedrich I. a o jeho nástupci se říšská rada nemohla dohodnout. Starší syn Christian III. byl nakloněn reformaci, což se převážně katolické dánské šlechtě nelíbilo, mladší syn nebyl plnoletý – i nechali pánové Dánsko bez krále, s tím, že se k volbě vrátí za rok.

Jenomže během roku vyvolal uvolněný trůn rostoucí napětí a ambice především obchodních měst. Už na jaře 1534 vpadlo vojsko Lübecku, v té době nejsilnějšího hanzovního města do Dánska, obsadilo jižní část a jejich spojenci ovládli strategické úžiny na severu, kudy se plulo ze Severního moře do Baltu. Připojily se rychle Stralsund, Rostock a Wismar, kterým se představa, že budou ovládat obchod na moři a vybírat cla (která do té doby vybíralo Dánsko), samozřejmě také líbila. Nadto vypuklo v Jutsku selské povstání, takže Dánsko bylo na pokraji zhroutilí.

Primátor Lübecku však své politické hry překombinoval, když v hledání spojenců nabídl dánský trůn současně oldenburskému vévodovi, anglickému králi a saskému kurfiřtovi, a meklenburskému vévodovi, který je podporoval, nabídl trůn švédský. Tím ovšem mezi nepřáteli Dánska nastala rivalita a napětí.

Za této situace, kdy byla většina Dánska v cizích rukou, zvolili dánští šlechtici přece králem Christiana III. (v srpnu 1534). Tomu se podařilo na podzim vytlačit nepřátele z Holštýnska a v příštím roce potlačit selské povstání a za pomoci švédského krále Gustava Vasy (kterému se vůbec nelíbilo, že jeho korunu někdo nabízí jiným) na jaře porazil Lübecké námořní síly, čímž donutil Lübeck ke kapitulaci (červenec 1535). Posledním centrem odporu tak zůstala opevněná katolická Kodaň, která kapitulovala až o rok později.

Christian (narozen 1503) se stal jako mladík svědkem Lutherovy disputace na sněmu ve Wormsu (1521) a Luther na něj hluboce zapůsobil. Když jej otec o pár let později jmenoval vévodou v části Šlesvicka, provedl tu již 1526 reformaci a když se za pár let vyskytly věroučné spory, vyřešili je zase disputací, ve Flensburgu, v roce 1529. Na ni přijel z Wittenbergu jeden z Lutherových spolupracovníků, Johannes Bugenhagen (1485-1558) a s mladým vévodou se rychle spřátelili.

král Christian III

*Johannes Bugenhagen
na obraze Lucase Cranacha*

Když se nyní Christian III. stal králem, požádal saského kurfiřta, aby uvolnil ze svých služeb Bugenhagen a umožnil mu pomáhat zavést reformaci v Dánsku. Oficiálně provedl král reformaci dánské církve již roku 1536, hned po definitivním vítězství nad protivníky a pojistil ji politickým tahem, když obvinil katolické biskupy z rozpoutání občanské války a všechny je uvěznil.

Bughenhagen přijel do Kodaně v létě 1537 i s rodinou, aby králi pomohl rozšířit a upevnit v zemi reformaci. Králův plán byl reformovat Dánsko-norské království (Norsko patřilo až do roku 1814 jako autonomní část k dánskému království) pomocí čtyř velkých akcí, které měly ukázat, že země je nadále evangelická: královskou korunovaci, zavedením evangelického církevního řádu, ordinací prvních evangelických superintendentů a znovuotevřením kodaňské univerzity.

Královská korunovace

12. srpna 1537 se tedy konala slavnostní královská korunovace v kodaňské katedrále. Královská korunovace byla ve středověku liturgicky blízka biskupskému svěcení, král byl posvěcen arcibiskupem, dostal tím pravomoci jáhna a mohl přijmout eucharistii jako kněz, chléb i víno. Bylo však přijatelné, aby se takový obřad konal v rámci luterské církve, která úřady duchovní a světské chtěla důsledně oddělovat?

Korunovaci vedl Bugenhagen, na všeobecné přání použil tradiční liturgii, ale použil ji „křesťansky“ (římské obřady byly tehdy vesměs označovány za pohanské). Pomazal krále i královnu, předal mu znamení královské moci (korunu, žezlo a říšské jablko), která byla položena na oltáři, ale v kázání, které proslovil, se důrazně distancoval od Říma a kritizoval katolictví. Zpívaly se evangelické chorály a král četl evangelium (s mečem v ruce). S Lutherovým učením o dvou říších se takový obřad určitě nesrovnává, ostatně historicky je Dánsko poslední zemí Evropy, která má pořád státní církev (faráři jsou státní zaměstnanci). Kořeny tohoto uspořádání jdou zjevně až k reformaci.

Nový církevní řád

Hned po uvěznění katolických biskupů (červenec 1536) ustanovil král komisi pro nový církevní řád, která předložila první návrh. Ten král poslal na jaře 1537

Lutherovi k posouzení – a Luther jej předal uznávanému odborníku na církevní řády – Bugenhagenovi. Ten již věděl, že v létě pojede do Dánska a vzal řád s sebou. Pracovala na něm další komise a v srpnu 1537 byl řád hotov. Je to řád formovaný luterskou teologií, silně kritický vůči katolictví a rozlišující duchovní a královské pravomoci. Král jej podepsal 2. září 1537.

Rychlost, s jakou se církevní řád připravil, Bugenhagen trochu zlobila, byla tu řada nedořešených otázek a míst, která byla sestavena narychlo. Bugenhagen, který se s králem stával stále lepším přítelem, mu to otevřeně sdělil a výsledkem bylo nové, opravené a pozměněné vydání řádu o dva roky později. Řád dánské církve byl teologicky luterský, obsahoval však řadu detailů, kterými uchovával některé zvláštnosti dánské církevní tradice.

Ordinace sedmi superintendentů

2. září 1537 pak Bugenhagen ordinoval prvních sedm superintendentů, vlastně dánských evangelických biskupů – a kde jinde, než v kodaňské katedrále. Při ordinaci se mluvilo o superintendentech, stejně to bylo v církevním řádu, aby se jasně odmítlo katolické biskupství, ale ještě za života těchto superintendentů se církev vrátila k zavedenému titulu biskup. Z hlediska církevního práva je důležité, že Bugenhagen, jako ordinující, biskupem nebyl (a nestal se jím ani nikdy později), což formálně znamená, že kněžství dánské církve ztratilo z římského hlediska apoštolskou sukcesi. To bylo dobře reformační, pravý biskup se podle Luthera nestává biskupem vkládáním rukou, ale povoláním a modlitbou.

Znovuotevření univerzity

Poslední slavnost, zvýrazňující dánskou reformaci, bylo otevření kodaňské univerzity 9. září 1537. Konalo se zase v kodaňské katedrále, a zase mu předsedal Bugenhagen. Kodaňská univerzita byla založena 1479 a měla tedy již půl století tradici, jejím kancléřem byl původně katolický biskup z Roskilde. Během občanské války však byla zavřena a rozpuštěna.

nová kodaňská katedrála z 19. st., která stojí na místě historické katedrály (obrázek nahoře)

Nyní byla univerzita nově utvořena, nikoho nepřekvapí, že podle příkladu Wittenbergu. Postupovalo se zase velmi rychle, až překotně, aby se všechny důležité reformační události staly co možno současně (vše proběhlo během jediného měsíce). Podrobnosti, jako hospodářské zajištění provozu univerzity, zůstávaly často neřešeny. Bugen-

hagen si například stěžoval králi, že v učebnách chyběly nejen lavice pro posluchače, ale i okna. Král mu měl odpovědět, že je třeba jen víc zatlačit na řemeslníky.

Nejdůležitější z fakult byla samozřejmě teologická. Byli jmenováni tři profesoři, mezi nimi Bugenhagen. Jeho přednášky o žalmech byly vydány tiskem a jeho pašijní harmonie (pašijní příběh zkomponovaný ze všech čtyř evangelií) byla přeložena do dánštiny a stala se brzy jedním z nejužívanějších textů v církvi. Je ostatně dodnes součástí dánského evangelického zpěvníku.

Bugenhagen se během doby v Kodani stal opravdu blízkým přítelem dánského krále, což můžeme poznávat z dochované korespondence (asi 80 dopisů). Když se Bugenhagen v roce 1539 vrátil do Wittenbergu, pilně si s králem dopisovali. Král byl velkým přívržencem luterství a prokazoval Wittenberské univerzitě opakovaně pozornosti (hlavně materiálními dary). Když měl obsadit důležitá místa v církvi nebo na univerzitě, vždy se ptal na mínění Wittenbergu. Bugenhagen mu naopak posílal nové knihy, zprávy z dění v církvi a staral se o dánské studenty, kteří do Wittenbergu přišli.

Král se opakovaně pokoušel získat Bugenhagena do Dánska natrvalo, v tom však neuspěl. Nabízel mu místo biskupa i ředitele univerzity, Bugenhagen však byl spokojen ve Wittenbergu, kde zůstal až do své smrti. Do Dánska se však ještě párkrát podíval, podílel se na práci na nových církevních řádech v dalších částech království a také ordinoval jednoho ze svých žáků na biskupa v dánské církvi.

Když Bugenhagen v roce 1558 zemřel, a dánský král Christian III. zemřel jen pár měsíců po něm, byla již reformace v Dánsku pevně zakotvena.

(J. Halama)

unitas fratrum

Rozloučili jsme se s naším biskupem

Bratr biskup Henning Schlimm (* 27. 10. 1931 – † 16. 7. 2017)

V pátek 21. července 2017 se do městečka Bad Boll, které je centrem Kontinentální provincie světové Jednoty bratrské na západě Německa, sjelo velké množství bratrů a sester, přátel a známých bratra Henninga Schlimma. Chtěli být účastni rozloučení s tímto výjimečným bratrem. Proto se také sjeli přátelé nejen z Německa, Švýcarska, Holandska a Česka ale také ze Surinamu či Jihoafrické republiky. Bohoslužbu vedl bratr biskup Theo Clemens, zpíval pěvecký sbor, slyšeli jsme Henningův

životopis, společné písně a modlitby. Poté se celé početné shromáždění odebralo na místní hřbitov, kde byla rakev uložena do země. I pobožnost na hřbitově, vedená podle bratrské liturgie, byla prodchnuta vděčností a tichou radostí. Vždyť bratr Henning odešel do svého „nebeského domova“. Heimgegangen, jak krásně vyjadřuje německý jazyk. Následovaly „hody lásky“ s čajem a bochánky a množstvím osobních vzpomínek a poděkování za plný a plodný život bratra biskupa. Rádi jsme vážili dlouho cestu tam a zpět, abychom se této chvíle, také za Českou misijní provincií UF, mohli účastnit.

Původní česká Jednota bratrská (mám na mysli současné ochranovské sbory) byla vždy úzce spjata s Jednotou bratrskou v Evropě, předně pak na kontinentu. S vědomím toho, že biskupové jsou povoláváni nejen pro službu v provincii, ale pro celek Unitas fratrum, měli jsme zahraniční biskupy vždy také za „své pastýře“. Poté, co odešel poslední český biskup bratr Ulrich, stali se bratři biskupové z Německa, Švýcarska a Holandska zcela našimi biskupy. S vděčností a užitkem jsme přijímali jejich službu. I bratr Henning nás provázel nelehkým obdobím církevního schizmatu a budováním a obnovou našich sborů. Byl nám na blízku v časech smutných i radostných, navštěvoval naše sbory, povzbuzoval a modlil se za nás. Bratr Schlimm byl výjimečný ve své pokojné a mírumilovné moudrosti. Další, neméně milí biskupové v Německu, Švýcarsku i Holandsku nám zůstávají. Bratr Henning Schlimm nám ale bude chybět.

O. Halama

Bratr Henning Schlimm se narodil 27. října 1931 v Magdeburku. Absolvoval gymnázium v Essenu a poté studoval teologii na řadě škol (církevní škola Bethel v Bielefeldu, univerzity Tübingen, Basilej, Heidelberg a Bonn). Vikariát absolvoval v evangelické církvi v Porýní, v letech 1961/62 byl na studijním pobytu na semináři v americkém Bethlehemu.

Potom nastoupil do služby jako kazatel Jednoty v Jižní Africe (1962-1975), kde vedle služby na sboru také vyučoval na teologickém semináři. Záhy ovdověl, když v roce 1969 zemřela jeho první žena, Marie Luisa, roz. Stählin. Se svou

druhou ženou, kterou v našich sborech většinou známe, Anne Marguerite, rozenou Reichel, se vzali v roce 1970, ještě během služby v Jižní Africe.

Po návratu se bratr Schlimm stal kazatelem v Königsfeldu (1975-1984) a poté ve švýcarském Bernu a Montmirail (1984-1996). Biskupem byl zvolen synodem v roce 1987 a o rok později konsekrován. Do Bad Boll se přistěhoval po skončení své služby ve sboru roku 1997 a odtud vyjížděl za svým povoláním biskupa po Evropské kontinentální provincii i do zahraničí.

V poslední době byl již velmi slabý, jeho stav se zhoršoval a poslední dny musel trávit v nemocnici. Odešel k Pánu 16. července 2017, v 85 letech života.

Děkujeme Pánu za službu bratra biskupa Henninga Schlimma a myslíme na jeho rodinu v přímluvných modlitbách.

Pomoc UF obětem hurikánů

V minulých dnech řádily nad karibikem a východním pobřežím USA mimořádně silné bouře a hurikány, o neštěstích a škodách víme ze sdělovacích prostředků. Jak se tyto události odrazily ve světové Unitas fratrum?

Misijní rada americké provincie začala již několik dní po hurikánu distribuovat pomoc pro postižené v Texasu a na Západooindických ostrovech.

Pomoc pro Texas je určena především sborům Bratří (Texas Brethren), které pocházejí z velké části z českých vystěhovalců v 19. století a s americkými provinciemi UF mají úzké kontakty. Ze Západooindických ostrovů byly postiženy Sv. Tomáš, Sv. Kříž, Sv. Jan, St. Kitts, St. Maarten, Tortola a Antigua a Barbuda.

Podle zprávy br. Jarvise je zvláště špatná situace na ostrově Sv. Jan. Jeden sbor přišel naprosto o všechny budovy, jinému odnesl hurikán střechu kostela. Zatímco na ostrově Antigua nebyly škody nijak tragické, na sousední Barbudě bylo prakticky všechno srovnáno se zemí. Na Sv. Tomáš a Tortolu se zatím nedá letět, zprávy jsou tedy jen telefonické.

Misijní provincie na Kubě utrpěla také hodně ztrát, ale synod plánovaný na 26.-28. září by se měl konat. Zástupci Misijní rady se synodu zúčastní, aby na místě získali informace, jak nejlépe by se dalo pomáhat.

(red)

náš seniorát

Dovolená s partnerským sborem v Potštejně

Ve čtvrtek večer 29. 6. jsme přivítali na faře v Potštejně skupinu z našeho partnerského sboru Rhein-Main z Frankfurtu nad Mohanem. Letos poprvé přijela do Potštejna nová kazatelka Katharina Rühle s manželem a bratr Jürgen Schlezak. Manželé Bettina a Andreas Lichertovi už s námi společnou dovolenou v minulosti trávili, proto jsme počítali v programu jak s návštěvou známých míst, tak i míst nových. Prožili jsme s nimi společně pět dní se zajímavým programem. Ve čtvrtek večer jsme vzali naše přátele na krátkou procházku po Potštejně, aby se po dlouhé cestě trochu rozhýbali. Druhý den jsme se vypravili na delší výlet na hrad Potštejn, do Modlivého dolu, vzhůru na Kaprad a na bývalý hrad Velešov.

V sobotu byla na programu cesta do Kunvaldu, kde se k výpravě přidali Hlaváčkovi a po prohlídce domku Na Sboru, Modlivého dolu a Bratrské lípy následovala cesta na Zemskou bránu. Ještě navštívili bývalou vesnici Vrchní Orlice (Hohenorlitz), kde skupina nadšenců opravuje kostel, a Neratov. Tuto bývalou německou obec Bärnwald oživilo Sdružení Neratov, které provozuje chráněné bydlení a dílny pro mentálně postižené. Obrovský poutní kostel má částečně skleněnou střechu. Ta původní byla zničena požárem na konci války, kdy na kostel jen tak pro zábavu stříleli ruští vojáci. „Soudruzi“ nedovolili kostel opravit a tak se od 80. let scházeli věřící v kostele bez střechy. Na památku toho je nová střecha částečně prosklená. Trochu mě mrzelo, že jsem se nemohla tohoto výletu z rodinných důvodů zúčastnit, o zajímavé zážitky nebyla nouze. Po návštěvě dřevěného kostelíka v Kamiencziku v Polsku, asi půl km od českých hranic se skupina schovala před deštěm pod strom. V blízkém domě se nad nimi slitoval pan Stanislav a pozval je na kávu. Bylo to pro všechny

zúčastněné milé setkání. Pan Stanislav je geolog a univerzitní učitel z Wroclawi. Mezinárodní návštěva ho potěšila, domlouval se s nimi výbornou angličtinou.

V neděli byl připraven celodenní program pro členy sboru, kteří se nemohli zúčastnit společné dovolené. Nedělní slovo přednesla sestra

Katharina Rühle a po společném obědě jsme trávili čas na zahradě zpěvem a společnými hrami, které byly určeny nejen pro děti, ale s nebyvalou vervou se jich zúčastnili i dospělí. Na pondělí jsme měli několik tipů na výlet a po delším dohadování jsme opustili myšlenku jet na Kralický Sněžník, ač výlet je to nádherný. Vzhledem k počasí jsme vybrali cestu do Teplických skal, a to vlakem. Z Týniště nad Orlicí cesta trvala necelé 2 hodiny a rychle utíkala. Pro naše přátele to byla cesta zajímavá, mohli sledovat pěkná místa, která jsme projížděli a zároveň jsme měli dost času na konverzaci. Počasí nám přálo, byl slunečný den, ale nebylo horko. Cestou zpět jsme se zastavili v pizzerii v Kostelci nad Orlicí, kde se s námi setkala nová členka sestra Helena Hájková. Ještě jsme si prohlédli krásný zámecký park, což byla pěkná tečka dne.

Poslední den před odjezdem jsme se vypravili na Severní Moravu, na místa, odkud v letech 1722 - 1781 odcházeli bratři do Herrnhutu. Navštívili jsme bývalý luterský kostel (nyní ČCE) a Muzeum Moravských bratří v Suchdole nad Odrou a byli jsme potěšeni, s jakými milými lidmi jsme se setkali. V muzeu se nám věnoval bratr Valchář, evangelík, který byl jedním ze zakladatelů muzea. Vypráví o víře Moravanů a o jejich životě s velkým nadšením. Neradi jsme muzeum opouštěli, ale měli jsme ještě domluvenou prohlídku v muzeu Komenského ve Fulneku, kam jsme přijeli s mírným zpožděním, ale i tam se nám paní průvodkyně ochotně věnovala a z jejího výkladu čišelo nadšení a obdiv k osobě Komenského. Muzeum Komenského se v těchto dnech zavírá a nebude přístupné dva roky z důvodu rekonstrukce budovy a expozice. Ještě jsme si prošli náměstí a odjeli jsme do nedalekého městečka Odry, kde jsme si poseděli v restauraci a u jídla jsme shrnuli náš společný pobyt. V pěti dnech jsme prožili mnoho krásných chvil, navštívili jsme krásná místa, ale měli jsme i dost času na společné rozhovory a modlitební chvíle. Máme radost, že štafetu přátelství přebírá mladší generace. Konkrétně se s námi na faře o hosty kromě mne a kazatelky staraly sestry Jana Nejmanová ml. a Verunka Hajná. Poslední den se s hosty ještě přišla rozloučit nejstarší sestra ze sboru Jana Vecková a Iva Zastko s malým Samuelem, v současnosti nejmladším „členem“ sboru.

Příští léto přijede na Herrnhag návštěva z Ibungu z Tanzánie. Dostali jsme také pozvání na společný víkend na Herrnhagu. V loňském roce jsme vyhlásili v potštejnském sboru sbírku, kterou se podílíme na spolufinacování návštěvy z Ibungu. Těšíme se, že se na Herrnhagu setkáme a zažijeme společně krásné chvíle.

Vážíme si partnerství a jsme rádi, že se i přes jazykové bariéry dorozumíme a jsme spolu v lásce a radosti.

Jana Nejmanová

Praha

To, co jsme si jen těžko dovedli představit, se pomalu stává skutečností: V březnu tohoto roku po dlouhých jednáních o povolení, výběrových řízeních, shánění peněz jsme konečně předali staveniště zhotoviteli stavby firmě Monolit – Praha.

Od tohoto okamžiku dělníci firmy začali pilně pracovat. Každý týden při kontrolním dnu jsme žasli, jak stavba pokročila. Vše je fotograficky zdokumentováno a zapsáno naším stavebním dozorem, ing. T. Fendrychem ze střešovickeho sboru.

Práce se chýlí ke konci. Firma slibuje, že předá dokončené dílo koncem října, což je o čtrnáct dní dřív než původní termín předání.

Děkujeme Pánu Bohu, že nás posiloval, povzbuzoval v dobách, kdy se vše komplikovalo. Děkujeme i lidem, kteří nešetřili slovy povzbuzení, finančními dary a vírou, že to dokážeme. Děkujeme i sobě navzájem za práci v komisích, bez nichž by organizace práce nebyla možná.

Pokud bude vše zdárně dokončeno a nic se nestane, věříme, že první adventní neděli budeme moci slavit první bohoslužby v nově upravených prostorách.

Kdo by chtěl vědět i vidět víc o dění v Malešicích, může sledovat nejen naše webové stránky, ale i náš facebook:

www.jednotabratska.cz/praha

www.facebook.com/milicovakaple

Železný Brod

Noční Kalich (1. července 2017)

Chtěli jsme noční setkání zahájit společnou večerí, sešlo se nás deset, výbornou sekanou nám připravil bratr Hlubuček. Kolik nás bude na „srazišti“ v Besedicích, jsme netušili. O některých účastnících jsme věděli, že přijedou. Přijela i početnější skupina baptistů z Liberce. Ale že nás bude 35, to nás překvapilo. Zvláště, když

nebylo předpovídáno zrovna nejlepší počasí. Než jsme rozdali lucerničky, trochu nás pokropil deštík. Cesta byla tudíž poněkud klouzavá. Ale zvládli jsme to, nikdo se nezranil.

V tichu skalní modlitebny jsme se ztišili k pobožnosti, kterou vedl a při níž kázal Jiří Polma na text Mt 20,25-28: „Víte, že vládcové panují nad národy a velící je utlačují. Ne tak bude mezi vámi: kdo se mezi vámi

chce stát velkým, buď vaším služebníkem; a kdo chce být mezi vámi první, buď vaším otrokem. Tak jako Syn člověka nepřišel, aby si dal sloužit, ale aby sloužil a dal svůj život jako výkupné za mnohé.“

Následovala svatá večere Páně – a cesta domů.

Pár lidí ještě posedělo na faře u pozdní večere na dobrou noc...

Husův den (2. července 2017)

V neděli, kdy jsme slavili Husův den, dopolední shromáždění začínalo v 9.30 hodin, aby mohli pohodlně přijet i členové ostatních sborů. Byli to jednotlivci, ale zastoupeny byly sbory Jablonec n.N., Koberovy, Praha, Rovensko p. Tr., Tanvald a Ujkovice. Bylo nás 42.

Kázal Pavel Kameník na text: Buďte tedy dokonalí, jako je dokonalý váš nebeský Otec. (Mt. 5,48)

V čase přestávky byl společný oběd, připravený panem Veselým. Přijížděli i další hosté slavnosti, např. Manželé Čapkovi z Liberce. Přijeli z Kořenova, kde bratr Jan Čapek kázal. Byl čas na přátelská povídání.

Odpolední shromáždění na Kalichu u Besedic začínalo opět v 15 hodin.

Kázal Doc. Jindřich Halama na text: Proto vy, kteří jste svatí a máte účast na nebeském povolání, hleďte na apoštola a velekněze našeho vyznání, Ježíše: byl věrný tomu, kdo jej ustanovil. (Žd 3,1-2)

Přednášel Jan Čapek, emeritní farář ČCE z Liberce: Hus a Luther, podobnost a jinakost. Protože na letošní rok připadá 500. výročí reformace, srovnával Husa a Luthera, v čem byl jejich život a svědectví podobné, v čem se tyto postavy odlišovaly.

Odhadem se odpoledního shromáždění účastnilo asi 70 osob.

Následovalo ještě setkání v Železném Brodě do časného večera.

Návštěva z USA

Abyste nám příliš nevychladly konvice na čaj a kávu, přijela k nám do Železného Brodu 5. července 2017 výprava z různých amerických sborů Jednoty bratrské, kterou vedli a rozhovory tlumočili Balcarovi.

Hosté přijeli po prohlídce Kalicha ve 13.30 hodin a těšili se na malé občerstvení.

Jiří Polma jim pověděl něco o historii a současnosti sboru, odpovídal na otázky. Za přijetí nám hosté zazpívali. Byli překvapeni množstvím dobrot, které je čekalo. Dlouho seděli, povídali. Zdá se, že jim bylo u nás dobře, děkovali a děkovali... Pěkné odpoledne!

Partnerský den (9. září 2017)

Dvakrát se sešla v Železném Brodě česko-německá pracovní skupina (5. 5. a 4. 8.), aby připravila program letošního partnerského dne.

V sobotním dopoledni se před 10. hodinou začali sjíždět hosté. Společně setkání zahájili trubači z Ochranova a Drážďan. Hana Jalušková a Peter Vogt připravili shromáždění na to, co je společně čeká při tomto setkání přes hranice. Zastoupeno bylo 5 sborů z Německa a 8 z Ochranovského seniorátu. Celkem asi 65 bratří a sester.

Tématem setkání bylo „spolu prožívat Kristovu zvěst“. K tomu se vázaly dva proslavy: Jiří Polma připomenul volbu bratrských kněží před 550 lety ve Lhotce u Rychnova n. Kn. Biskup Frieder Waas se zamýšlel nad zvěstováním Božího království – u Ježíše i v dnešních možnostech. Společně zpívání doprovázeli trubači.

Oběd připravil bratr Hlubuček, mnohé sestry, nejen místní, napekly dobroty. Obsloužit tolik strážníků byla fuška, ale sestry to zvládly...

Odpoledne sestra Hena van Hell a bratr Christian Theile uvedli odpolední program a společnou práci. Byl vybrán pracovní text z Lk 9,1-6, jehož středem je Ježíšovo pověření apoštolů: poslal je zvěstovat Boží království a uzdravovat. Pět veršů bylo

rozděleno do pěti pracovních skupin, které se zamýšlely nad aktualizací textu. Čas věnovaný této práci rychle utekl. Každá skupina měla za úkol „svůj“ verš krátce volně přetlumočit do našich poměrů. To se stalo při Hodech lásky. Sestry roznášely bochánky a čaj, vedoucí skupin představili své zamýšlení nad svěřeným textem.

Přiblížila se 16. hodina a loučení... Kdy se opět podaří uskutečnit podobné setkání?

(jap)

Sborový den v Ujkovicích

Poslední neděli v srpnu jako už tolikrát v minulosti jsme se opět v ujkovickém sboru JB sešli o sborovém dni. Pán Bůh nám poželhal v přípravě i v krásném slunečném teplém počasí, takže jsme mohli celý den využít jak uvnitř modlitebny tak i venku na zahradě.

Dopoledne nám posloužila kázáním Božího slova i vysluhováním Svaté Večeře Páně naše milá administrátorka H. Jalušková. Jako téma zvolila děkování a vděčnost. Je totiž vždycky za co děkovat a navíc – vděčnost je a zůstává stále první pohnutka k získání milosti. Při děkování si znovu uvědomujeme, co dostáváme jako nezasloužené dary a tak vzdáváme i chválu našemu Pánu a Spasiteli Kristu Ježíši za jeho přízeň a požehnání.

Účast dopoledne i odpoledne byla vyrovnaná – kolem 30 sester a bratří.

Z toho šest dětí si spontánně vytvořilo na zahradě svůj koutek s dovezeným psíkem, který celý čas trpělivě snašel jejich hlazení a tahání všemi směry.

Několik dalších odvážlivců a zvidavců se po kázání o přestávce vydalo na průzkum karpatského pralesa a sibiřské tajgy do částí zahrady, které letos dosud nepo-

znaly dotyk sekačky. Objevili i plodící dřín jedlý (*Cornus mas*) jehož ovoce plné vitamínů lidé v dřívějších dobách kompotovali, dokud tento původně rozšířený keř v českých zemích nebyl prakticky vyhuben intenzivním hospodařením.

Po chutném obědě a občerstvení včetně společných rozhovorů jsme se opět sešli na odpoledním shromáždění, kdy sestra H.

Jalušková připomněla postupně dějiny Ujkovic i okolí a vznik reformované evangelické církve JB na tomto místě. Vzpomněli jsme i prvních vzácných a Bohu milých služebníků, kteří zde zanechali svou pozitivní nesmazatelnou stopu, například biskupa Vančury, bratra Hemera a dalších. I za ně všechny smíme Pánu Bohu děkovat a zůstat vděční, že jejich odhodlání, nasazení, úsilí i mnohé oběti pro nás zajistily zachování víry a další nesení evangelia v této krajině.

Během shromáždění sestry roznesly všem bocháňky s čajem a tak jsme slavili všichni i v JB tradiční Hody lásky. Bratr kazatel Ondřej Halama zmáčkl struny kytary a svým osobitým stylem zahrál a zpěvem doprovodil několik písní ze známého zpěvníku „Svítáku“. Bylo nám všem dobře a ten, kdo tuto požehnanou neděli do Ujkovic přijel, určitě nelitoval. Vždyť Hospodin Pán Bůh opět nad námi rozjasnil svou přívětivou tvář, a milostivě shlédl v tato místa.

A na rozdíl od let minulých, kdy zahrada připomínala vyschlou a rezavou polopoušť, rozpálenou nemilosrdnými paprsky slunce, letos jsme se mohli těšit ze seslané vláhy a zelené barvy šťavnaté trávy a olistění a dát odpočinout tak svým zvaveným a neklidným očím. Za to všechno patří Pánu Bohu díky, naše radost i vděčnost.

(Václav Hájek)

z církví

Politická diakonie v časech krize

Po politických změnách roku 1989 nastal v postkomunistických zemích proces změn, který má vést od autoritativních společností ke svobodné demokratické společnosti. To probíhá různě, podle místních politických, historických, hospodářských a kulturních podmínek, a vyvolává různé stupně nadějí a zklamání. Nezaměstnanost, růst cen, inflace, ale hlavně korupce jsou průvodními jevy, v nové situaci přestaly platit (byť malé) sociální jistoty z dřívějších dob, navíc vyhocení mezinárodní situace a rostoucí proud migrace směrem k hospodářsky prosperujícím zemím přidaly další kapky ke zklamání z nesplněných očekávání a nostalgii po starých jistých časech.

V této situaci vzrostla role církví, společnosti zpravidla očekávají, že církve se budou aktivně angažovat v sociální oblasti. To církve také přijaly a během nemnoha let se do široka rozvinula diakonie, která je ve společnostech kladně přijímána. Práce ve prospěch nemocných, postižených, chudých, v integraci sociálních menšin, kterou církev koná, je oceňována a přijímána. V některých oblastech se církev stává i důležitým zaměstnavatelem.

Církevní diakonie tak zahrnuje tisíce a tisíce lidí mimo církve, ve službě různě postiženým, závislým a jinak znevýhodněným se však vytváří dojem, jako by hlavním posláním církve bylo starat se o sociální problémy ve společnosti.

O tom, že by tato činnost nějak významně oživila církve a vedla k jejímu růstu, pak nemůže být ani řeči. Náboženství je ve společnosti stále vnímáno jako soukromá záležitost a zvěst církve jako něco pro ty, kdo o ni mají zájem.

Další problém spočívá ve skutečnosti, že stát, který by měl být z hlediska náboženského neutrální, evidentně užívá náboženské obsahy a symboly, kterými se snaží podepřít „lidové“ či „národní“ ambice. To se odráží jak v interpretaci vlastních dějin, tak ve vztahu k nedělím a svátkům a samozřejmě v postojích k uprchlické krizi. A tady se musíme ptát, kde zůstává v těchto situacích kritický hlas teologie a církví?

Musíme si přát, aby církve neomezily svůj příspěvek k sociálním důsledkům integračních procesů v Evropě a nově vznikajícím nouzím (uprchlíci z nových válek, hospodářské krize) ve světě na prosté konstatování a sbírky na pomoc potřebným. Měly by být aktivní a navrhopvat způsoby, jak tyto problémy opravdu řešit, případně jim předcházet. To by bylo rozhodně přiměřenější svědectví evangelia, ale i lepším příspěvkem k posílení evropské občanské společnosti.

*(Sándor Fazakas, profesor systematické teologie v Debrecíně
FOCUS 27, časopis GEKE)*

Z počátků reformace

William Tyndale a anglická bible

Anglie si právem činí nárok, že reformace tu vyrostla do značné míry z vlastních kořenů a nebyla přinesena z Německa či Švýcarska. Působení hnutí, u jehož zrodu stál před sto lety John Wycliff, z anglické veřejnosti nezmizelo a jedním z těch, kteří je spojili s evropskou reformací, byl právě William Tyndale (1494-1536).

Vystudoval v Oxfordu (1511-15), s velkým zájmem a nadáním pro jazyky. Po neúspěšných pokusech nabídnout se k službám v anglické církvi odešel na kontinent, strávil nějakou dobu ve Wittemberku a poté se usadil v Antverpách, kde pilně pracoval na překladu Písma do angličtiny. Jako první překládal do angličtiny z původních jazyků, hodně byl ovlivněn Erasmem Rotterdamským.

Je třeba dodat, že v Anglii v té době ještě platil trest smrti za jakékoli neautorizované překládání bible. Tyndale ve svém dobrovolném exilu přeložil prakticky celou bibli, ale právě v době, kdy se král Jindřich VIII z osobních důvodů rozešel s Římem a byl prohlášen hlavou anglické církve (1534), byl Tyndale zradou vydán španělské inkvizici, rok vězněn a poté uškrten a jeho mrtvola upálena ve Vilvoorde, dnešním předměstí Bruselu.

Přesto, že zemřel mladý, se stal jednou z nejdůležitějších postav anglické reformace a Tyndale Bible je pro anglické prostředí podobně důležitá jako Blahoslavův Nový zákon u nás. Předcházela a stala se inspirací reformačnímu překladu bible (King James Version, 1611), který je paralelou k naší Bibli kralické.

Jak už to s mučedníky bývá, dnes stojí po světě celá řada Tyndaleových pomníků (na obrázku je památník poblíž jeho rodiště v Gloucestershire) a jmenuje se po něm hodně škol i teologických seminářů v anglicky mluvících zemích, nejen v Anglii, ale také v USA a Kanadě, v Austrálii a na Novém Zélandě.

-red-